

Lääne-Virumaa mälumäng 18.10.2017
Küsimused koostas Rakvere Gümnaasium

1. Seda vilja kutsuvad Kesk-Euroopa rahvad paradiisviljaks: *rajče jedlé* tšehhi, *paradicsom* ungari, *paradižnik* sloveeni, *rajčica* horvaadi, *paradajka* või *rajčiak jedlý* slovaki ja *парадајз* serbia keeles. Selle vilja suurim tootja maailmas on Hiina, Euroopas kasvab küsitav villi umbes 400 000 hektaril. Mis villi?

2. Mis on Creutzfeldt-Jacobi haiguse kõnekeelne nimi?

3. Pildil on öine satelliidifoto kahest riigist. Mis riigid?

4. 7. oktoobril kordas Eesti jalgpallikoondis Portugalis peetud MM-valikmängus oma läbi aegade suurimat võitu, kui pisike Gibraltar suruti murule tulemusega 6:0. Küsitav mängija lõi selles mängus eestlaste kõigi aegade esimese kübaratriki valikmängus. Huvitav fakt on, et see jalgpallur täidab oma koduklubis FC Floras hoopis keskkaitsja rolli. Kes?

5. Selle Eesti valla nime kasutas Hannes Võrno, nimetades pärast Eesti president Kersti Kaljulaidi Kuivastu-Virtsu praamil nägemist “...(valla nimi) seeneliseks”. Kaljulaid muutis seepeale oma Facebooki kaanefoto pildiks selle valla kultuurimajast. Mis vald?

6. Mis aastal ilmus trükist teadaolevalt esimene eestikeelne aabits? Selle andis välja piiskop Joachim Jhering. Kahjuks pole sellest säilinud ühtki eksemplari.

7. Milline antiloop on andnud nime ka ühele Chevrolet' mudelile? Tegemist on Aafrika kõige levinuma antiloobiga.

8. Helsingi olümpiamängudel 1952. aastal võitis Jugoslaavia jalgpalli eelringis Indiat 10:1. Rääkimata küllaltki ebatavalisest skoorist läks see kohtumine olümpiamängude ajalukku veel ühe kurioosumi tõttu, mis pole siiani kordunud. Mille poolest paistis see mäng veel silma?

9. Kes joonistas antud pildi Tartu Kivisillast? Kuigi autor ei ole oma kunsti poolest tuntud, on pilt ometi väärt 15 000 USD. Küsitav isik joonistas selle oma Viini perioodil (1907-1913), kui ta oli veel rahanappuses üliõpilane; seetõttu on ta tõenäoliselt selle postkaardi või foto järgi joonistanud.

10. *“Maailm kuulub tugevatele. Jänes teab hundi jõudu ja poeb põõsasse. Elu koosneb lihtsatest valikutest – olla jänes või hunt. Kõik ei ole siiski nii nagu meile tundub. Sageli on julge hundi rinnus arglik jänku ja arglik jänku võib kasvada suureks hundiks.”*

Nii kõlab ühe oktoobri alguses Rakvere Teatris lavale jõudnud etenduse tutvustus. Mis on etenduse nimi? Selle tüki dramatiseeringu aluseks on Ken Kesey samanimeline romaan.

11. Septembris vahetas Kadrioru kommikarbi välja üks uus suveniir, mida president külalistele jagab nii kaua, kuniks saaki jätkub. Teiste seas sai selle endale ka Prantsusmaa president Emmanuel Macron. Millega on tegu?

12. Vanasti märgistati õlletootjate õllevaate, kui selle eest olid maksud makstud ja õllel õige kangus. Mis tähega vaat märgistati?

13. Banaan on kaaliumirikas rohhtaimeline vili, mis on pärit Aasia troopilistelt ja subtroopilistelt aladelt. Kus toimusid 1997. aastal esimesed banaani söömise võistlused Eestis?

14. Kes on pildil?

15. Noortebänd on suurim ja pikimate traditsioonidega kuni 26-aastastele noortele mõeldud iga-aastane bändikonkurss, mida on korraldatud alates 2001. aastast. 2013. aastal pääses viie finalistide hulka *indie-rock*i viljelev bänd, mis samal aastal pälvis Pärnu bändide konkursil Bändomaania publiku lemmiku auhinna. Finaalis auhinnati neid Kultuurikatla Arendusstipendiumiga, võidu võttis konkurent Ziggy Wild. **Kuulete nende laulu, mille muusikavideo ilmus 3 nädalat tagasi.** Mis ansambliga on tegu?

16. Ultima Thule on Eesti rokkansambel, mille artist on Riho Sibul. Bänd tegutseb alates 1987. aastast. Tegemist on kindlasti ühe Eesti mõjukama rokkbändiga. Nad on ühe loo kirjutanud ka ronitaimest, mille ladinakeelne nimetus on *Convolvulus arvensis*. Millise ronitaimega on tegu?

17. See pilt pärineb ühe alates 1979 iga aasta jaanuaris korraldatava rahvusvahelise spordivõistluse logolt. Kuigi turvakaalutlustel ei korraldata 2009. aastast saadik seda võistlust enam sealkandis, kus sinnamaani oli korraldatud (ega isegi mitte samas maailmajaos), sisaldub võistluse nimes endiselt pärand selle minevikust. Võistlusel on aastate jooksul osalenud ka mitmeid eestlasi ning just 2017. aasta oli meile kõige edukam, kui silmapaistvalt esinesid Toomas Triisa ja Mart Meeru. Nimetage see spordivõistlus.

18. See Nobeli preemia laureaat, keda enamik inimesi tunneb polooniumi avastamise pärast, oli ka tegelikult I maailmasõja kangelane. Sõja alguses oli röntgeniuuringuid võimalik teha ainult linnade haiglates, kaugel lahingu asupaikadest, kus haavata saanud sõdureid raviti. See kangelane aga leiutas petrooleumi mootoriga mobiilse röntgeniuuringute jaama, millega sai sõita lahinguvälja lähedusse. Hinnanguliselt sai tänu temale üle miljoni haavatu vajatud röntgeniuuringu, mis päästis hulgaliselt elusid. Kellega on tegu?

19. Mille poolest paistis Vana-Roomas silma hobune Incitatus?

20. Kus asub Moskva meri? Samas kandis asuvad veel Viljakuse meri, Selguse meri, Vaikuse meri ja Pilvede meri.

21. Traditsiooniliselt on spaaks nimetatud kohta, kus vesi on usutavasti tervistava toimega. Tavaliselt on sellisteks kohtadeks kuumaveeallikad ning kõrge mineraalidesisaldusega veekogud. Keeleteadlased arvavad, et sõna on tuletatud Belgia linna Spa järgi. Tänu oma raviallikatele oli see küla kuulus juba keskajal. Prantsusmaa ja Belgia vahelise sõja ajal püüdis kumbki pool hoida Spa külakest just oma tagalas. Öö varjus saadeti haavatud käsu korras kolmeks-neljaks tunniks allikatesse lebama ja hommikuks olid nad taas võitlusvõimelised.

Tänapäeval võiks vastata, et "spa" on fraasi "sanitas pro aqua" lühend. Mida tähendab ladinakeelne ütlus - sanitas pro aqua ehk SPA eesti keeles?

22. Seda Norra laskesuusatajat peetakse maailma kõige edukamaks laskesuusatajaks ning isegi nimetatakse laskesuusatamise kuningaks. Ta on võitnud viielt erinevalt olümpialt 13 medalit, millest 8 on kuldsed. Ta on ainuke laskesuusataja, kes on võitnud ühtedelt olümpiamängudelt 4 kuldmedalit. See juhtus 2002. aastal Salt Lake Citys. Kellest käib jutt?

23. Mis 19. sajandist pärit leiutisega on tegu ning kes selle leiutas?

24. On hea, kui inimesel on kõik lunulad nähatavad. Mida heledamad seda paremad. Mis on lunulad?

25. 1154. aastal ühe araablase poolt joonistatud maailmakaardil on märgitud ka üks Eesti linn nimega Kolövan. See on ka esimene kord, kui seda Eesti linna kuskil on mainitud. Mis on selle Eesti linna praegune nimi?

26. Pildil näete 2014 NBA meistermeeskonda San Antonio Spurs ühel traditsionaalsel sündmusel. Paraku sel aastal sellist üritust ei saa teatud põhjusel toimuma. Kes on sel pildil Spursi võistlusvormi käes hoidmas?

27. Millest tegid Bullerby lapsed Liisa ja Anna laulu, kui nad poes käisid? Sellegipoolest unustasid nad selle peaaegu ostmata.

28. See 1991. aasta maailmakuulus USA thriller, mis võitis ka 5 Oscarit (s.h parim film, parim meesnäitleja, parim naisnäitleja), on osaliselt tõsieluline. Filmi üks peategelasi, Buffalo Bill, põhineb kolmel erineval pärisarimõrvaril: Ed Gein, kes kooris oma ohvritelt nahka, Ted Bundy, kes kasutas söödaks küünarluu kipsi, et veenda naise oma väikebussi tulema ning Gary Heidnick, kes hoidis naise oma keldris vangis. Mis filmiga on tegu?

29. Tuntud eesti laulja ning näitleja Georg Ots (1920-1975) on tulnud kahel korral (1939. ja 1940. aastal) Eesti meistriks ühel spordialal. Millisel?

30. Millise Eesti teatri suure saaliga on tegu? Vihjeks võib öelda, et see on Eesti kõige vanema teatri praegune saal.

LISAKÜSIMUS: Kui palju tuleb maksta maailma kõige kallimas sviidis ühe öö eest? See katusekorterite sviit asub Šveitsis President Wilsoni hotellis, kust avaneb imekaunis vaade järvele ning Geneve linnale.

Igaks juhuks veel üks küsimus:

Selle, üle maailma levinud tegevuse kohta leidub juba tähendusi Hiina Han'i dünastia ajastust enam kui 2000 aastat tagasi. Esimesed ülestähendused nimetasid selle shoushilingiks, edasi Jaapanisse levis ta kui sansukumi-ken ehk „kolm, kes kardavad üksteist.“ 19. sajandil Euroopasse jõudes sai see nii menukaks, et Londonis moodustati suisa sellenimeline klubi, mis peagi arenes üleilmseks organisatsiooniks ning kolides Torontosse omas 1925. aastaks enam kui 10 000 liiget. Küsitaval tegevusel on oma strateegiad ja ka algoritmid, mis põhinevad tuntud matemaatiku Andrei Markovi loodud nn. ketil. Tegevus on kasutusel ka tänapäeva laste seas. Millisest ajaviitest/tegevusest käib jutt?

Vastused:

1. Tomat
2. Hullulehmatõbi
3. Põhja-Korea ja Lõuna-Korea
4. Joonas Tamm
5. Orissaare
6. 1641
7. Impala
8. India meeskond mängis paljajalu
9. Adolf Hitler
10. „Lendas üle käopesa“
11. Meepurk
12. X
13. Rakveres
14. Bill Gates ja Steve Jobs
15. The Boondocks
16. Kassitapp
17. Dakari ralli
18. Marie Curie
19. Rooma keiser Caligula (12-41) tegi hobusest senaatori
20. Kuu peal
21. Tervis vee kaudu
22. Ole Einar Bjorndalen
23. Lambipirn, Thomas Edison
24. Lunula on ladina keeles poolkuu, küüne tald (küüne valge poolkuukujuline osa)
25. Tallinn
26. Barack Obama
27. Suitsuvorst
28. „The Silence of the Lambs“ ehk „Voonakeste vaikimine“
29. Ujumine
30. Teater Vanemuine

Lisaküsimus (kes pakub lähemale, võidab): 58 000 eurot

Igaks juhuks veel üks küsimus: Kivi-paber-käärid